Lliçó inaugural de la Facultat de Lletres de la UdG
19 d'octubre de 2022

NO SÉ NEDAR, NO ENTENC, NO ÉS LA MEVA PÀTRIA. DISCURS UNIVERSITARI I DIFERÈNCIA SEXUAL

Laura Llevadot

Al discurs de graduació de la Universitat de Keyton, "This is water" (2005), Foster Wallace començava advertint d'aquest recurs estàndard dels discursos de cerimònia institucionals que consisteix en iniciar-lo fent ús d'una petita història. Un text breu, una cita, un poema o una paràbola, encapçalen el discurs amb una clara funció didàctica, i sovint amb la ineluctable represa final. Rodó, rodó, tot el que s'havia de dir estava ja contingut des del principi en la lacònica faula. Ens fem els japonesos. La nostra retòrica és tediosament previsible.

Ell mateix fa servir la història de dos peixos que se saluden. Un diu "com està avui l'aigua?" i l'altre, una mica més tard, es pregunta "què coi és l'aigua?". La història li serveix per exemplificar que sovint allò més difícil és ser conscient d'allò en el que ja s'està, que el costum, la quotidianitat, el dia a dia, ens impedeixen de comprendre el més bàsic i banal, el medi en el que subsistim. L'aigua, l'aire, la universitat, el patriarcat.
Podria haver començat aquesta lliçó inaugural amb aquesta mateixa història, car és palès que el costum fa familiars els monstres i no ens acabem d'adonar d'allò que dia a dia vivim, el nostre medi. Però he preferit "no sé nedar, no entenc, no és la meva pàtria", que ens remet a un breu relat de Kafka.

Hi ha un altre discurs que m'agrada molt, sobre tot per la seva valentia, que s'inicia també amb un conte de Kafka. És el de Paul B. Preciado a l'*École de la cause freudiènne*. Preciado, allà, comença amb l'*Informe per a una acadèmia*, un text en el que Kafka dona la paraula a un mico que ha après a parlar el llenguatge humà. En aquesta ocasió el relat és ben bé una analogia amb la seva condició trans, doncs tant

el mico com ell han hagut d'aprendre el llenguatge humà i el cas és que això no vol dir alliberar-se. Vol dir que se surt d'una gàbia per ficar-se en una altra, que el mico en qüestió ha preferit engabiar-se en la llengua dels homes que no pas morir, i que ser humà no significa pas una evolució, sinó una altra gàbia. Moltes dones podrien dir el mateix del seu accés al món del treball, a la cultura, a la universitat. Moltes podríem afirmar que preferim aquesta gàbia a morir en l'altra, la domèstica, la que des d'antuvi ens havíeu preparat. Moltes podríem dir, amb Preciado, que "jo soc un monstre que us parla". Però no ho farem. Ens limitarem a dir que no sabem nedar.

Allò que resulta interessant dels discursos institucionals de Wallace i Preciado no és tant, però, la seva argúcia retòrica, sinó allò per a que la fan servir. Essent un discurs de graduació, la història dels peixos serveix Wallace per advertir als futurs professionals la vida de merda que els espera. Cues interminables a l'autopista, als supermercats, cansament i frustració de la vida adulta, encara que guanyin molts diners. I que allò que és veritablement important d'aprendre és a arribar als cinquanta sense voler disparar-se un tret al cap, la sola manera definitiva de liquidar el tirà. El cap, el nostre cap, aquell tirà. I això ho diu algú que va acabar suïcidant-se, algú que finament es va ofegar. Preciado, per la seva banda, usa el relat de Kafka per denunciar la gàbia del binarisme així com l'epistemologia patriarcal i colonial amb la que encara molts psicoanalistes treballen, i ho fa a la gola del llop.

D'ambdós discursos cerimonials m'agrada doncs la seva agressivitat, la seva violència, envers la institució que els atorga la paraula: la universitat, per a un, l'escola de psicoanàlisi, per l'altre, essent tots dos reflexos de la societat per a la qual treballen. M'agrada que si prenen la paraula sigui per dir alguna cosa que creuen que s'ha de dir, enlloc de congratular-se, felicitar-se per la seva contribució a la societat o demostrar als altres un bri d'allò que saben. Ja ho sabem que saben. I sabem que saben nedar. Que fins al moment de pronunciar el discurs no s'han engegat un tret al cap. Que han sobreviscut al supermercat, a l'autopista, a la universitat, al món adult del treball, a la teràpia, a l'aigua. Però diuen, d'entre tot allò que saben, només allò que és important per seguir nedant, fins i tot si no en saps gaire.

Això em porta a un altre discurs, el de la Joan Didion quan mira de respondre a la pregunta "Per què escric?". Li manlleva el títol a Georges Orwell, i és només perquè sona bé, perquè la fonètica diu molt més que el significat de les paraules. Aquí els lògics arrufaran el nas. En la pregunta en anglès "Why I write?" sona tres vegades *I. I, I, I* , tres vegades jo. No el titula "Per què s'escriu", com Zambrano, ni tampoc "Escriure", com Marguerite Duras, sinó *Why I Write*. I el més curiós és que si ho fa és per dir-nos que aquest jo que escriu no té res de narcisista, però ho té tot de macarró. Escriure, ens diu Didion, és un acte "macarra", de pinxo, de "xulo" de barri. No tant pel que es diu, sinó per la seva intenció, per voler imposar la pròpia sensibilitat, experiència, la manera de mirar, en l'espai més privat del lector. Escriure és un acte d'abusador. Una violència feta al lector. Per això deia Artaud que "tota escriptura és una marranada", per aquest motiu escriu Derrida que "la literatura demana perdó".

Bé podria dir-se el mateix de qui ensenya, de qui imparteix un discurs. En el moment mateix de començar a parlar hi ha un acte performatiu en el que jo m'imposo, faig servir la pròpia veu allà on no hi tindria cap dret, just allà on exigeixo el vostre silenci. Us dic: "mireu les coses com jo les veig". Us dic: "escolteu-me". Us dic: "canvieu d'opinió". Per això, per a Derrida, no hi ha enunciats constatatius ni descriptius. Darrera de tot enunciat presumptament objectiu hi ha una apel·lació a la creença de l'altre, una demanda, un "creieu-me, les coses són així". I sempre és un jo qui parla, encara que no faci ús de la primera persona, encara que es dissimuli rere l'impersonal, tan presumptament científic, tant de *paper* de revista Q1. Un jo que està fet d'allò llegit, viscut, vist, patit. Un jo múltiple i fragmentari, poblat de totes les paraules escoltades, del que s'ha entès i del que no, però que ha trobat la força suficient per alçar la veu i desempallegar-se, durant una estona, del tirà que mata.

Trobareu aquest jo no narcisista en molta de la literatura feminista, començant per la Virgine Despentes que "escriu entre les lletges, per a les lletges, les velles, les camioneres, les frígides, les mal follades, les infollables, les histèriques, les tarades, per a totes les excloses del gran mercat de la tia bona". Escriu per a les proletàries de la feminitat. La seva mirada s'imposa i direu que no en té cap dret. Però resulta que sí, perquè la seva veu s'adreça a les silenciades, aquelles que no han pogut parlar, a les que s'han suïcidat, a les assassinades a mans dels seus companys, a les

violades, a les humiliades en aquell lloc tan i tan dolç que ens havíeu reservat: la llar, l'espai macabre de la impunitat on també hi malviuen encara moltes universitàries.

De Foster Wallace, de Preciado, de Didion, prenc doncs el dret que m'heu atorgat avui de parlar en veu alta. Un dret que agraeixo infinitament, a l'actual degà Àngel Quintana, i als col·legues que m'heu triat per fer-ho. Un dret que comporta una gran responsabilitat, i en primer lloc, la de saber heretar els gestos dels qui ens han precedit. Recullo, doncs, d'ells tres, el dret a començar amb una història didàctica que no ho serà pas tant, un brevíssim relat de Kafka anomenat "El gran nedador". Però recullo així mateix el dret a posar en qüestió la institució que em convida, en la que hi treballo, la que m'ha concedit el dret de formar-me i poder parlar, però també la que ens ha fet callar massa vegades, la que ens ha fet acceptar que l'aigua estava tan bona que no calia ni pensar-la. I ho faig, com Didion, en primera persona, perquè sé que no es pot parlar mai en nom de ningú, ni molt menys en el de les dones. Conscient, doncs, del didactisme, de l'autocrítica i de l'abús fatxenda que tot això plegat comporta començo mirant d'esclarir perquè encara avui, jo (que no soc un monstre, crec, ni una suïcida, encara, ni una escriptora plena d'imatges, no en sabria) després de tants anys d'investigació i de docència, encara avui, no sé nedar. I em sap greu si esperàveu de mi un gran nedadora. Però és que el joc ja no va d'això. Miraré d'explicar-me.

No sé nedar

La gent crida "El gran nedador, el gran nedador!". Havia batut un rècord en els Jocs Olímpics i el rebien amb tots els honors. El nedador en qüestió no entén res del que passa, sent la gent parlar però no comprèn el significat de les paraules. Del discurs de l'alcalde no en treu un pam de net, només que li sembla un home desesperadament trist, i quan li cedeixen la paraula diu el següent:

> "Benvolguts convidats! Admeto haver batut un rècord mundial, però si em preguntessin com ho vaig aconseguir, no podria oferir una resposta satisfactòria. De fet, per a ser-vos sincer, *no sé nedar*. Sempre en vaig voler aprendre, però no es va presentar l'oportunitat. Com pot ser

> aleshores que la meva pàtria m'enviés als Jocs Olímpics? Aquesta és precisament la qüestió que m'ocupa. En primer lloc haig de constatar que *aquesta no és la meva pàtria* i que malgrat tots els esforços *no entenc* ni una paraula de tot el que es diu aquí."

La lectura fàcil d'aquest conte de Kafka seria interpretar la actitud del nedador en termes de falsa modèstia, o des d'una perspectiva més actualitzada, com un cas de "síndrome de l'impostor". Diuen que això els passa sovint a les dones i també als qui provenint de classes treballadores arriben a ocupar alts càrrecs. Em temo, però, que si bé és cert que qui s'ha cregut destinat des de petit al lideratge no acostuma a tenir problemes de consciència en exercir-lo, la idea de no ser-ne prou mereixedor segueix idolatrant el poder que, en el fons d'un mateix, es desitja. Per això sempre hi haurà, entre les dones i les classes treballadores, qui arribi a ser un gran nedador i un munt de públic que els aclami. Els fa creure en el sistema pensar que qualsevol pot aprendre a nedar, encara que sigui més factible per als qui han crescut tenint una piscina a casa.

Passa, però, que la història de Kafka potser diu una altra cosa. Opera una inversió, una mica com la dels peixos de Wallace. El gran nedador no diu pas que no sabia que sabia nedar, cosa que hauria estat un mer problema d'autoestima, sinó ben al contrari, diu que *sap que no sap nedar*. Saber que no se sap és tota una altra cosa. Implica una posició política, tal vegada marginal, respecte el saber. Política, perquè és una perspectiva que desafia als qui creuen saber, precisament perquè ho creuen, perquè creure saber és exactament això, una creença. Aquests diuen: "com és possible? No vols ser com jo?" No se'n saben avenir. I tant mateix, "saber que no" és de gran utilitat a la vida, és just el que ens empeny a seguir aprenent. Diria que, parlant en lacanià, saber que no se sap és allò propi de la posició femenina que Lacan defineix com a No-tot, davant la pretensió de totalitat de la posició masculina. No cal dir que parlem de posicions, i no pas de vagines i penis, pel que tant un home com una dona podrien subscriure l'una i l'altre. Però passa que des d'antuvi han estat els homes els qui han ocupat la posició del saber, els qui s'han cregut grans nedadors destinats a guanyar Jocs Olímpics, aquells qui han escrit la nostra història, escriptors compulsius d'obres megalòmanes, a qui no podríem deixar de retre homenatge.

Si no us ha costat d'entendre que la nostra producció cultural de la que tan orgullosos ens sentim ha estat sempre etnocèntrica, quan no declaradament racista, que ha estat burgesa i sovint estetitzant, més a prop de la mercaderia de culte per a classes altes i pseudo-intel.lectualitzades que del poble ras, tampoc no us costarà pas gaire d'entomar que també ha estat sempre masculina i androcentrada. La història de la filosofia, de l'art, de la literatura, del cinema, ... és, sobre tot, una història d'homes. Fa goig de contemplar i comprendre com es desdiuen els uns als altres, es barallen, es feliciten, es donen copets a l'esquena, s'admiren entre ells. Pot ser es combaten els uns als altres, es disputen el poder, la mirada recta, però hi ha una cosa en la que sempre, sempre, estan d'acord, i és en lo bones que estan algunes dones. Pintors, escultors, poetes, artistes conceptuals, catedràtics, operaris de la construcció, polítics, homes d'esquerres i de dretes, resulta que en això tots coincideixen. I és que en aquest dispositiu biopolític que divideix els cossos en masculins i femenins, ser home és una condició genèrica, correspon a l'universal, mentre que la dona es defineix per ocupar el seu cos com a identitat sexual. Vet aquí la primera gran diferència que ja va assenyalar Beauvoir. El gènere, tan el masculí com el femení, sense dubte s'aprèn, però s'aprèn de manera desigual. Els homes poden ser esclaus, obrers, precaris, explotats, però no ho són per la seva identitat sexual. Això és quelcom que només passa a les dones i als cossos feminitzats, que se les precaritzi, se les esclavitzi, se les violenti, se les exploti en qualitat de cos sexuat. Cal recordar el que diu Despentes a aquest propòsit, que: "els cossos de les dones només pertanyen als homes per a contrarestar el fet que els cossos dels homes pertanyen a la producció, en temps de pau, i a l'Estat, en temps de guerra". Sembla que ho oblidem massa sovint.

La Maria Salgado té un poema fabulós sobre l'estimat Pérez Reverte i aquell article tan i tan ben escrit "Mujeres como las de antes", aquelles "hembras de grandiosa casta", "mujeres de bandera" que sabien caminar sobre tacons d'agulla amb faldilles ajustades fins els genolls. Sortint de l'hotel Palace, ni més ni menys, amb el seu amic Javier Marías li diu: "No se pasa así como así de sentarse despatarrada, el tatuaje en la teta y el piercing en el ombligo a unos zapatos de Manolo Blahnik y un vestido de Chanel o de Versace". Sí, es veu que ja no hi ha dones com les d'abans, com la Sophia Loren, com Grace Kelly, com Ava Gadner, com la seva mama, que ella sí semblava

una actriu de Hollywood. I aquí comença el comentari per a duet sobre el reguitzell de films de la cinefília més casposa. Tot un món de saber misogin. I María Salgado respon:

> "Ni en el cine ni fuera de él. Mujeres que pisaban fuerte y sentías temblar el suelo a su paso. Mujeres de bandera que ir a ver. Ir a ver mujeres, reverte. Ir ver mujeres con marías saliendo del hotel donde en el vestíbulo hay una torda espectacular. Ir a ver mujeres con Marías hacia Sol por la Carrera. Mujeres material para la glosa. Que sean guapas. Pastel de carne. Más allá de la belleza. Pastel de Carne (...) es tan trabajosa la infancia de escritores bien constituidos en las mesas de postres de la infancia. La cultura y la educación se adquieren por inmersión, al final imaginas que Tolstoi o que John Ford son unos lejanos parientes que cualquier día encontraràs compartiendo postre (...) Ya no hay esa feminidad. Ya no la hay. Ya no. Es que no hay ya esa feminidad que no hay, no existe, como no hay literatura de hotel. Ya no hay mujeres. Literatura de hoteles. Ya no hay whisky. Ya no sabéis beber. Mujeres. Whisky. Mujeres. Hoteles Palace. Ir a ver. Ya no hay hoteles".

Salgado se'n fot, i no és per menys. Eterna ironia de la comunitat, que deia Hegel. I fins i tot sona bé aquest poema de *Hacía un ruido. Frases para un film político* (2016). Tot i que no sigui precisament el *Cristall d'al.lè* de Paul Celan, aquesta podria ben bé ser la lletra d'un rap d'hispanisme contemporani. Caldrà començar a ampliar el cànon, però potser no us agradarà el que hi fiquem. Dones que ja no són dones, andròginès que no saben nedar. Com està el servei! Això ja no és el que era! Això és el que passa quan les dones accedeixen a la universitat. El tatuatge al pit, el piercing al melic, no fan cultura com la d'abans. Ai, mama!

Però no és veritat, no passa sempre. De fet, durant molt de temps, el feminisme de la igualtat, aquell que se sostenia sobre una lògica de la vindicació, i al que malgrat tot devem ser ara aquí, va considerar que el saber i el discurs universitari sí eren universals, i conseqüentment calia accedir-hi i fer-hi part. És a dir, que es tractava d'aprendre a nedar tan bé com ho havien fet els homes. I demostrar-ho, sobre tot demostrar-ho. Res menys segur. Però aquest ha estat el feminisme que en aquest país va ocupar les càtedres i fins i tot la cambra de diputats. Una mica TERF, això sí.

Però és clar, és que calia defensar el privilegi recentment obtingut, no fos que ens l'arravatessin d'una badada.

Si fem cas a allò que Lacan anomenà la posició femenina, diria que aquesta no és pas la direcció. Aprendre a fer d'homes no és cap solució. Si el discurs masculí s'ha sostingut sobre l'alterització de la dona, sabem del cert que qualsevol forma de saber farà el mateix, reduplicarem el món que ens ha exclòs. Parlar amb la seguretat que ho fa un home, abaixar dos tons la tessitura vocal, impostar la veu, dissimular el nostre cos rere l'americana, dirigir-se a l'altre com qui sap on va i d'on ve, exhibir el nostre estil de crol o papallona com qualsevol nedador olímpic pagat de sí mateix, és seguir la mateixa lògica que ens ha dominat durant tot aquest temps.
El pretès accés a la universalitat amaga allò que en filosofia en diríem el substrat empíric d'allò transcendental, d'un transcendental que ha estat calcat sobre allò empíric, tot i que no ho reconegui. El feminisme de la diferència se n'haurà fet ressò. D'Irigaray a Malabou ens recorden que no n'hi ha prou amb "afegir dones i batre", que tot pensament és situat, que les condicions històriques i materials, també els cossos, que són històrics i textuals, i des de sempre tatuats per la norma, predeterminen allò que és pensable. Que no és pas veritat, per exemple, que el *dasein* heideggerià sigui ontològic i neutre i que la diferència sexual recaigui del costat d'allò merament òntic. El creuament complex d'allò empíric i d'allò transcendental, d'allò òntic i d'allò ontològic, haurà estat l'efecte de la irrupció del feminisme en filosofia, cosa que en termes més quotidians vol dir que el vostre saber, tot allò que fins ara heu dit i pensat, està condicionat pel vostre privilegi i la vostra mirada privilegiada.

Per tant, com el gran nedador de Kafka, diria que no es tracta tant d'enarborar un saber altre, denunciar que fins ara s'ha nedat en estil de crol i que nosaltres ho farem, per exemple, a braçades, sinó planerament i simple, d'acceptar que no sabem nedar. Si més no, no pas com vosaltres, que ho heu xumat des de petits i porteu segles practicant a les vostres piscines privades. Però que malauradament pels Revertes i els Marías tampoc no som dones com les d'abans, aquelles dones de bandera que feien tremolar el terra a les barres dels bars dels hotels, ni tampoc mares estupendes

com actrius de cinema que cuidem els vostres cadells perquè algun dia també ells arribin ser grans nedadors com vosaltres.
La introducció de les dones, els queer, les trans, a la universitat ha d'afectar per força el seu discurs i no perquè es dediquin a estudis de gènere. Ser dona a la universitat pot no voler dir res, pot voler dir mantenir-se a l'ombra d'un home, com a bona minyona, o bé, al contrari, aprendre a fer com un home i llançar-se al ring a competir. Però també pot voler dir ser conscient del dispositiu polític que implica ser-ho i actuar en conseqüència. Suposa, en primer terme, estar en guerra contra nosaltres mateixes, contra tots el models de feminitat que han preparat per a nosaltres i que massa inconscientment encarnem: la esposa, la puta, la musa, la Lolita, la mare... figures de l'economia patriarcal que es diferencien entre elles molt menys del que voldrien. Però implica, sobre tot, fer una defensa explícita del no-saber, i per tant, destituir la figura de l'intel·lectual, la de l'especialista, la de l'esteta, la de l'home que en sap tant. Potser ens cal manllevar del saber dominant només allò que serveixi la nostra alliberació, que serà també la vostra, creieu-me. Tal vegada caldrà ensenyar als futurs estudiants a desempallegar-se del que creuen que és saber i de la idolatria envers aquells que diuen que saben, i ensenyar-los a riure-se'n a la cara de les seves estratègies de seducció pre-programades. Podeu estar segurs que darrera de cada *mansplaining*, sigui a la barra d'un bar o en una càtedra, hi ha un misogin que va a veure les dones passar. Aquest ha estat i segueix essent el seu aprenentatge de gènere.

No saber nedar no és pas, doncs, un desavantatge sinó l'oportunitat de fer una altra cosa. Saber que no se sap, per més medalles que guanyem, ens allibera, com a poc, de l'autocomplaença dels nedadors professionals. Però a més, això ens prevé, i és de gran importància, d'esdevenir les víctimes privilegiades d'aquells "homes com els d'abans" que parlaven i escrivien tan i tan bé i que esperem que, com a *l'Àngel Exterminador* (1962) de Buñuel, romanguin tots closos al vestíbul de l'hotel Palace.

No entenc

Hi ha encara una altra qüestió que ens revela el conte de Kafka, i és la qüestió de la llengua. El gran nedador no entén ni una paraula de tot el que es diu allà.

Quan Deleuze i Guattari esmenten aquest relat en el seu llibre sobre Kafka és per vincular-lo a la problemàtica de la literatura menor, que es una expressió que Kafka fa servir en el seu "Discurs sobre el yiddish" i que bé podria ser el gest fonamental de la seva escriptura.

Kafka prové d'una família jueva, camperola, de parla xeca, originària d'una contrada de Bohèmia. Quan el pare emigra a Praga pren l'alemany com a llengua pròpia ja que és la llengua vehicular en l'àmbit comercial al que es dedicarà. És en aquesta llengua que educarà als seus fills per tal que siguin homes de profit, oblidant tot d'una el seu vincle amb l'hebreu que no arribà a aprendre mai. Trobem textos de Franz Kafka en els que deprecia al seu pare per aquest mateix motiu, començant per la *Carta al pare*.

Al barri jueu de Praga on viuen es parla yiddish, una variant hebreu-germànica. En aquest encreuament de parles es forja tota la problemàtica de la llengua en l'escriptura de Kafka que esdevé paradigmàtica per la qüestió que ens ocupa, la llengua de les dones en l'escriptura i la docència universitària.

Kafka acabarà optant per una literatura menor. Sap bé que mai no escriurà en l'alemany de Goethe, la llengua dels mestres a la que qualsevol escriptor aspiraria, però tampoc no es proposarà enriquir la llengua alemanya amb simbolismes, esoterismes i arquetips provinents de l'hebreu, tal com sí farà l'Escola de Praga, que compta amb el seu amic Max Brod entre els seus representants il·lustres. Ell aposta per una literatura menor, que és allò que fa una minoria en el sí d'una llengua major, dominant, diguem-ne. El resultat és un procediment d'empobriment de l'alemany, una sobrietat i una abstracció impresa sobre aquesta llengua. Enlloc d'enriquir el sentit amb vocabulari nou, fa vibrar els mots en intensitat, capgira tot d'una el significat que s'espera, aconsegueix fer-nos pensar a partir d'una nova partitura simple com el poble al que parla, però rica en possibilitats de comprensió. De la mateixa manera que Tom Waits, l'home blanc que canta amb veu de negre, Kafka udola en alemany. Tots dos van a la recerca del seu tercer món, del poble que manca.

Es podria afirmar que la posició de les dones i dels cossos feminitzats a la universitat és anàloga a la de Kafka. Hem anat a la universitat a aprendre la llengua de l'amo, l'alemany culte parlat per Goethes a qui admirar. Hem après a parlar derridià, hegelià, lacanià, analític, fent cas omís d'allò que passava al vestíbul de l'hotel Palace. Podem fins i tot escriure feminisme acadèmic en anglès i publicar-lo en revistes d'alt impacte. No dic que no es pugui fer, sense dubte cal fer de tot per sobreviure i sempre és millor que fer de caixera de supermercat. Només dic que quan fem això ens venem de la mateixa manera que ho va fer el pare de Kafka, i que algun dia una carta d'alguna filla que no sabíem que teníem ens ho retraurà. "No heu fet més que sobreviure en el mercat i us heu oblidat d'aprendre hebreu", ens etzibarà una filla embogida. "No heu provat res de nou ni ens heu ensenyat a lluitar". Potser algun dia una filla ressentida ens escriurà una carta i qui sap si aleshores allò que fins ara hem anomenat literatura ens esclatarà entre les mans.

L'altra opció és enriquir el vocabulari de la llengua dominant, introduir dones al cànon filosòfic, literari, cinematogràfic, artístic. Però aquesta és la via de Max Brod, la de l'Escola de Praga. No ens enganyem. Tal vegada fa part d'una estratègia de replegament necessària, però només temporalment. Projectes de recerca finançats pel Ministeri o els Fons europeus, creació de Departaments d'estudis de gènere, assignatures sobre la història i els textos del feminisme, prestatgeries especialitzades a les llibreries,... deixen intacte justament allò que es vol posar en qüestió. És com si mantinguessin a les dones entretingudes fent allò que abans deien "sus labores" que, sense ironia, era una categoria que figurava als registres oficials destinats a la professió i que comptabilitzava com a població inactiva depenent. Cal tenir barra per anomenar així el treball reproductiu gratuït! Venint d'on venim, doncs, nos ens haurà de sorprendre que les dones universitàries, les trans, els queer, es dediquin a la recerca en qüestions de gènere, mentre que la resta de professors, per suposat homes, fan filosofia, literatura, història,... de la seriosa. De la de sempre, vaja, que és la que compta. I en acabat, cap al Palace.

Si el gran nedador que sap que no sap nedar no entén el que diuen aquells que l'aclamen és perquè parla una altra llengua, una que no coincideix amb la de la seva pàtria. El gran nedador ha inventat una llengua altra, una literatura menor, que no

només diu una altra cosa, sinó que rebenta i qüestiona els paràmetres de la llengua dominant, especialment aquells amb els que es mesura l'èxit i l'excel·lència de la literatura dels mestres.
El feminisme és també un cert compromís amb l'escriptura que es revolta contra el mode suposadament neutre i universal de dir, contra els protocols de correcció i les cites d'autoritat de la llengua de l'amo. Si trobeu agressivitat i incorrecció en els textos cabdals de la literatura feminista, tot i mantenir el rigor conceptual, és perquè aquesta escriptura ha deixat de ser teòrica. A l'obra d'Anzaldúa, de Despentes, de Zambrano, d'Audre Lorde, no trobareu ni un sol text publicable en una revista Q1. I no és només perquè en aquests textos es pensa, cosa que també, sinó perquè la distinció entre teoria i praxis s'ha ensorrat definitivament. En la literatura menor la teoria és una praxis, tant o més important que la militància, de la mateixa manera que és política la paràbola de Kafka. Escriure, ensenyar, parlar és sempre una pràctica política, només que la del feminisme no és políticament correcte, tal i com voldrien aquells que desitgen embalsamar-la en un departament universitari, en un Màster d'estudis de gènere, en una assignatura del pla docent, o en una prestatgeria de *El Corte Inglés* per a que no faci nosa. I això en el millor dels casos, que en d'altres ni existeix.

I és per aquests casos, i per aquells altres, que arribem finalment a la qüestió de la pàtria.

No és la meva pàtria

El gran nedador confessa "aquesta no és la meva pàtria". Com tot jueu abans de la creació de l'estat d'Israel, Kafka desconfia de les pàtries. La condició del jueu és sempre per força apàtrida. Com diu aquell vers de Paul Celan "Què té el jueu que li pertanyi i no sigui prestat?" Tots ells sabien bé, per experiència, que les naturalitzacions d'avui, per les quals se'ls atorgava nacionalitat i carta de ciutadania, podien ser revocades demà. Qualsevol immigrant és conscient que l'estat-nació, al que només els nascuts d'origen i amb un gest altament romàntic li diuen pàtria, es reserva sempre el dret d'expulsar, de repatriar, de llançar, sovint, a la mort. De fet

no hi ha cap nació europea, com assenyala Arendt, que no hagi desposseït de la seva ciutadania en algun moment alguns dels seus ciutadans. La pàtria, el pare, el patriarcat comparteixen la mateixa etimologia d'arrel indoeuropea. Totes es reserven el dret d'expulsar i de violentar.
Ni l'Estat-nació ni la universitat varen ser creades per les dones, ni tan sols comptant amb el seu parer. De fet, és sobre el cos de les dones que es varen crear, tal i com mostra Carole Patman a *El contracte sexual* o Gayle Rubin a *Tràfic de dones*. És sobre el seu treball reproductiu, que inclou el dret al l'ús del cos de les dones, sigui per mantenir-hi relacions sexuals, sigui per procrear, que el contracte social es va signar, si és que s'ha arribat a signar mai i no procedeix en realitat de guerres, revolucions, violacions i pillatges. Essent una construcció de barons blancs podria aleshores pensar-se que és fins i tot normal que conservi alguns costums patriarcals, restes mítics provinents del seu origen arcaic, professors i càrrecs que vagin al Palace a veure les dones passar, per exemple. I, normal, també, que en aquestes condicions, aquesta no sigui la nostra pàtria.

I tant mateix, val a dir, sembla que aquesta universitat té l'obsolescència programada. Ja fa temps que no hi Goethes a les càtedres, fa temps que no s'aprèn bé l'alemany, fa massa que els nostres professors no comparteixen les postres amb Tolstoi i John Ford, massa temps que estan arribant a la docència universitària pàries que no tenien piscina a casa per practicar quan eren xics, i això es paga, doncs com deia Salgado "la cultura s'aprèn per immersió". La proletarització i la feminització de la universitat va de la mà del seu declivi social però, sobre tot, de la seva mercantilització. La proliferació d'universitats privades en són bona mostra. La qüestió que ens ocupa ara és doncs: és la universitat neoliberal més igualitària? O en termes més generals, el neoliberalisme suposa potser la fi del patriarcat?

La universitat neoliberal en la que ara subsistim, per més campanyes LGTBIQ+ que faci, ha de prendre consciència de les seves contradiccions. El neoliberalisme implica l'entrada de capital privat a la universitat i per tant el condicionament i l'organització de la docència i la recerca en termes de rendiment. Ens les àrees d'humanitats, això significa publicacions en revistes d'alt impacte, ja que és en funció d'aquest barem, que les universitats reben fons europeus, i això, sense dubte,

afavoreix certes branques de les humanitats i no pas d'altres. Ens fem els sords i qui dia passa dia empeny, però arribarà el dia en que no hi hagi més filosofia que la que es fa anglès, i això acaba amb tota una tradició per a la que la qüestió material de la llengua que ens fa pensar era fonamental. Els alumnes passen a ser clients, els professors buròcrates (ai, Kafka!), tal i com Mark Fisher ja va anunciar, l'educació es converteix en mercaderia. El capitalisme cognitiu exigeix productivitat i precarietat per part del professorat, és a dir, pocs whiskys a l'hotel Palace. Perquè li diuen societat quan volen dir empresa? Podríem preguntar tot perifrasejant Woody Allen. I tant mateix, avui com abans, és sobre el cos de les dones i dels cossos feminitzats que s'erigeix aquest sistema d'alta productivitat. El capitalisme cognitiu podrà produir tants papers feministes com vulguem a les seves revistes d'alt impacte, però no podrà evitar la desigualtat. En tant que cossos sobreidentificats amb la nostra sexuació, seguirem ocupant els treballs més precaris, deixarem de ser prou competitives per a una carrera acadèmica que s'allarga fins als quaranta anys, seguirem essent mirades mentre som joves com "material per a la glossa" o peces de caça, i seguiran essent dones, immigrants i racialitzades, les que facin les feines "reproductives" que nosaltres no tenim temps de fer. Comprendreu, doncs, que aquesta no sigui tampoc la nostra pàtria. En tot cas, el que no acabem d'entendre és que pugui ser la d'algú. Res de no-saber, res de literatura menor, ni rastre de feminisme que no estigui ja emmagatzemat i ben endreçat al seu prestatge. Aquesta és la universitat públic-privada cap a la que anem i és, pel bé de totes, la que hauríem de saber evitar.

I tant mateix, us haig de dir, la universitat segueix essent un espai privilegiat com cap altre i soc conscient que parlo des del seu privilegi. És el lloc on jo vaig aprendre a llegir, a comprendre, a fer-me acompanyar pels textos que m'han ensenyat a arribar als cinquanta sense engegar-me un tret al cap. És encara, de fet, l'únic lloc on es pot dur a terme, amb relativa llibertat i fins a nova ordre, l'anàlisi crítica del dispositiu sexual i social en el que estem immersos, el lloc on es pot seguir pensant la seva violència estructural més enllà dels cas a cas. És de fet, l'única institució que conec on és possible preguntar-se "Què coi és l'aigua?". Doneu-li tantes voltes com vulgueu, assageu mil respostes, aprengueu dels professors que encara creuen en el que fan, tot i que no sàpiguen nedar ni hagin guanyat mai Jocs Olímpics. El cas és que

sortiu d'aquí podent dir, com Didion, *I,I,I*, podent mostrar als Marías i al Revertes que dels tatuatges al pit i dels piercings al melic potser surten coses molt més interessants i menys autocomplaents que el seu patriòtic estil de braça.
És aquí, a la Universitat, on aprendreu potser a desaprendre a saber, a trobar, d'entre els milers de textos, la vostra llengua menor. En aquest *impasse* entre l'antiga universitat viril i patriarcal i la nova, neoliberal i eminentment competitiva i masculina, a vosaltres us correspon aprendre alguna cosa del nedador de Kafka.

Gràcies per la vostra escolta i recordeu no deixar mai de preguntar-vos "Què és l'aigua?".

BIBLIOGRAFIA

Artaud, A., *El pesanervios.* Visor, Madrid, 2012.

Deleuze, G., Guattari, F., *Kafka. Por una literatura menor*, Era, México, 1978.

Derrida, J., *Dar la muerte*, Paidós, Barcelona, 2000.

Despentes, V., *Teoria King Kong*, L'altra Ed., Barcelona, 2018.

Didion, J., "Why I Write?", *New York Times*, December, 1976: https://www.nytimes.com/1976/12/05/archives/why-i-write-why-i-write.html

Fisher, M., *Realismo capitalista*, Caja Negra, 2016.

Kafka, F., "El gran nadador", a *El silencio de las sirenas. Escritos y fragmentos póstumos*, Debolsillo, 2005.

Lacan, J., *Aún. Seminario XX*, Paidós, Buenos Aires, 2016.

Pateman, C., *El contrato sexual*, Anthropos, Barcelona, 1995.

Preciado, P.B., *Yo soy el monstruo que os habla. Informe para una acadèmia de psicoanalistas.* Anagrama, Barcelona, 2020.

Reverte, P., "Mujeres como las de antes", *El Semanal*, 22 de juliol de 2007: https://arturoperez-reverte.blogspot.com/2013/02/mujeres-como-las-de-antes.html

Rubin, G., "The Traffic in Women: Notes on the Political Economy of sex", a Reiter, Rayana (comp.), *Towards an Anthropology of Women*, New York, 1975.

Salgado, M., *Hacía un ruido. Frases para un film* político, **Ediciones Contrabando, Madrid, 2016**

Wallace, F. D., *This is water*, Kenyon College, 2005: https://fs.blog/david-foster-wallace-this-is-water/